

Florența TELEMAN*

**CONTRIBUȚIA LUI ALEXANDRU AL II-LEA MIRCEA
LA CONSTITUIREA DOMENIULUI MĂNĂȘTIRII
SFÂNTA TROIȚĂ (RADU VODĂ) DIN BUCUREȘTI**

***The contribution of Alexandru II Mircea
to the formation of the feudal domain of the
Holy Trinity (Radu Vodă) Monastery from Bucharest***

Abstract: *This article reconstructs the contribution of Alexandru II Mircea to the formation of the feudal domain of the church he has founded in Bucharest, called the Holy Trinity Monastery. Ensuring a strong economic foundation represented a main condition for the durability and the position that the monastic establishment held in society. Thought to be an important religious center, a place where the founder could find his peace and rest after death and a metropolitan center, the church received special care from the founder and it was given rich estates from the very beginning. The monastery, better known in our days as Radu Voda, the name of its second patron, will become, after a process of expansion, one of the richest settlements in the country. An important role in this respect was played by the solid material foundation that was provided by the voivode, who made sure that the church had everything it needed to fulfill its purpose. The origin of the donations, their purpose, their geographic location, their value and the connections created between them are but a part of the many aspects that the documentary sources reveal regarding the efforts of the founder.*

Keywords: *Radu Vodă Monastery, donation, domain core, founder, monastic domain.*

* * *

Inițiativa întemeierii unui așezământ religios devenea posibilă în măsura în care fondatorul putea susține, pe lângă cheltuielile zidirii, resursele materiale necesare întreținerii lăcașului și vieții religioase. Dania de închinare era o condiție a ctitoririi clar stipulată de dreptul ctitoricesc¹.

---

* Ph.D. Candidate, “Nicolae Iorga” History Institute of the Romanian Academy, Bucharest, Romania; e-mail: florentamititelu@yahoo.com

Date submitted: 18 February 2016

Revised version submitted: 23 May 2016

Accepted: 13 July 2016

¹ Cronț 1960: 6-7; Georgescu 1980: 158-159.

Din punct de vedere spiritual, donațiile pentru ajutorarea așezământului religios garantau întreținerea unei legături permanente și neîntrerupte cu Dumnezeu, pentru iertarea păcatelor și salvarea sufletului. Iar pomenirea veșnică a faptelor bune, ctitoricești, în rugăciunile preoților era principalul mijloc de atingere a acestui ideal.

În contextul acestor reglementări ctitoricești și convingeri religioase, Alexandru al II-lea Mircea, fiul lui Mircea al III-lea, nepotul lui Mihnea cel Rău și strănepotul lui Vlad Țepeș², a întemeiat mănăstirea bucureșteană cu numele *Sfânta Troiță*. Edificiul de cult urma să servească drept lavră domnească, necropolă a familiei Mihneștilor și reședință celui mai înalt ierarh al țării. În conformitate cu prevederilor dreptului ctitoricesc și prin raportare la funcțiile reprezentative stabilite edificiului, domnul și-a înzestrat mănăstirea cu importante bunuri mobile și imobile aducătoare de venituri, cu scopul mărturisit „să ... fie (lăcașului *n.n*) de întărire, fraților care trăiesc în sfânta Mitropolie de hrană, iar domniei mele și părinților de veșnică pomenire”³. Constând în acordarea de bunuri pentru dotarea lăcașului, dar și în dăruirea de moșii și mile domnești aducătoare de venituri pentru întreținerea așezământului și hrana călugărilor, activitatea donativă a domnului poate fi considerată rezultatul unei politici speciale derulate în acest sens, care s-a concretizat în acumularea unei însemnate baze materiale în stăpânirea mănăstirii.

În considerarea celor expuse, în prezentul studiu îmi propun reconstituirea contribuției marelui ctitor la formarea domeniului ecleziastic, încercând surprinderea tuturor situațiilor și aspectelor, consemnate documentar, care au caracterizat donațiile sale în posesia sfântului lăcaș. Deși domnul nu a apucat finalizarea actului ctitoricesc, lăsând la înmormântare încheierea sarcinilor ctitoricești în grija fiului și successorului la tron, Mihnea al II-lea, investigațiile istorice asupra aportului lui Alexandru al II-lea Mircea la actul ctitoricesc indică faptul că poate fi considerat unul de excepție, merit să impresioneze. Donațiile sale au format baza în jurul căruia s-a dezvoltat domeniul Mănăstirii Sfânta Troiță, numită după rectificare Radu Vodă⁴, domeniu ce avea să ajungă, în urma unui proces de extindere, unul dintre cele mai importante din Țara Românească⁵.

---

² Rezachieviți 2001: 255-259.

³ DRH, B, vol. VIII, nr. 81: 133. O formulă asemănătoare și în hrisovul de danie publicat în DRH, B, vol. VIII, nr. 91: 149.

⁴ După arderea mănăstirii în timpul lui Mihai Viteazul, sfântul lăcaș a fost refăcut de Radu Mihnea, nepotul întâiului ctitor, cu numele lui fiind cunoscută mănăstirea și astăzi.

⁵ Potrivit lui Ionescu-Gion 1899: 40-41, care a mers cu reconstituirea istoriei edificiului până la anul 1800, Mănăstirea Radu Vodă a fost una dintre „cele mai bogate biserici ale Bucureștilor și chiar ale țărilor române”. Despre faptul că Mănăstirea Radu Vodă a fost una dintre cele mai bogate așezăminte religioase ale țării s-au pronunțat și cercetări mai recente; vezi Lazăr 2012: 254 și 296.

Analiza prezentată se înscrie unui cadru mai larg al cercetării mele, acela al reconstituirii configurației domeniului ecleziastic de la întemeiere (1568) până la secularizarea averilor mănăstirești (1863). Interesul pentru subiectul analizat crește în condițiile în care statisticile au arătat că, în preajma reformei lui Cuza, așezămintele de cult din Țara Românească ajunseseră să stăpânească mai bine de un sfert din suprafața rurală a țării⁶. Totodată, se cuvine menționat că, după cunoștințele mele, singura cercetare cu caracter monografic ce a vizat reconstituirea unui domeniu mănăstiresc din Muntenia s-a întocmit pentru Mănăstirea Cotroceni⁷. Rezultate din analiza procesului de constituire a domeniului mănăstiresc, expunem în continuare concluziile centralizării și analizei componentelor domeniului mănăstiresc donate de întemeietorul așezământului, Alexandru al II-lea Mircea.

Istoria domeniului mănăstiresc începe cu primul an de domnie al lui Alexandru al II-lea Mircea, an de început și pentru lucrările de întemeiere a sfintei mănăstiri⁸. Primele întrebări despre nucleul domeniului Mănăstirii Sfânta Troiță se ridică în legătură cu locul zidirii. În fața acestei provocări, constatăm că domnul și-a stabilit drept locație de întemeiere a așezământului religios marginea Bucureștilor, orașul unde a ales să și rezideze în calitate de domn al țării. Sfântul lăcaș urma să îndeplinească funcția de legitimare politică pentru Alexandru al II-lea Mircea⁹, iar propagarea calității de *mare ctitor* din cetatea de scaun a țării ne întărește convingerea asupra rolului reprezentativ jucat de așezământul monastic pentru familia domnească. Altfel spus, domnul și-a marcat, prin intermediul principalei sale creații închinată lui Dumnezeu, prezența și amintirea nu doar în rândul conducătorilor de țară legitimați prin acte ctitoricești asemănătoare, ci și în istoria orașului ales drept reședință domnească, opțiune reprezentată simbolic prin ctitorirea Sfintei Troițe. Totodată, trebuie spus și faptul că domnul a stabilit ca noul așezământ al orașului să asigure găzduirea mitropolitului țării, în condițiile în care prezența acestuia alături de domn era considerată o necesitate. Și asta pentru că, funcția de reședință metropolitană stabilită edificiului a adăugat prestigiu și autoritate mănăstirii deja ocupante a unui loc fruntaș între așezămintele țării, prin atributele de ctitorie domnească și de viitoare necropolă a familiei domnești.

Ținând cont de funcțiile importante hărăzite monumentului religios, Alexandru al II-lea Mircea a trebuit să stabilească locul de înălțare a ctitoriei sale. Deși sursele documentare consemnează puține informații

---

⁶ Giurescu 1959: 155.

⁷ Lazăr 2012.

⁸ Teleman 2014: 78-96.

⁹ Potrivit lui Cronț 1960: 13, domnii se considerau continuatorii unei vechi tradiții, care cerea ca voievozii să ridice și să înzestreze fundații pioase.

relative la locul ctitoririi, acestea susțin concluzia că domnul a hotărât înălțarea sediului metropolitan de la București pe un loc recomandat, în primul rând, de poziția geografică. Așezarea mănăstirii „de din jos de București”¹⁰, spre marginea de sud-est a orașului, pe o înălțime¹¹ de pe malul drept al Dâmboviței¹², confirmă ipoteza unei poziționări avantajoase din punct de vedere strategic. Acesteia îi adăugăm potențialul economic crescut, dat de posibilitatea de amenajare de vaduri de moară pe malurile Dâmboviței. Pentru întărirea acestei supoziții, găsim oportun să amintim aici unele concluzii ale cercetărilor legate de orașele domnești, întrucât pun în lumină veniturile importante aduse de acest tip de stabilimente funciare¹³. Potrivit investigației istorice, cele mai multe stăpâniri funciare dăruite de domni în cuprinsul așezărilor cu caracter urban au constat, în proporție de peste 50%, în mori. Numărul mare de mori domnești a dus la concluzia unei valori economice crescute a acestora¹⁴. În plus, în izvoarele vremii găsim mărturii despre „cheltuiala multă” și „osteneala mare” depuse la construcția unor roți de moară¹⁵, de unde nu putem înțelege decât tot rolul lor important în economia domeniului. Pornind de la aceste încheieri, găsim avantajoasă poziționarea Sfintei Troițe și din perspectivă economică. Căci, la 20 august 1648, Matei Basarab elibera un hrisov prin care întărea Sfintei Troițe ocina din „jurul sfintei mănăstiri, cât a dat și a miluit Alexandru voevod și Radul voevod și cât au scris în hrisoavele lor și în cărțile lor și cu cinci roți de moară”¹⁶. Chiar dacă mănăstirea se găsea la marginea orașului în momentul edificării, beneficiile aduse stabilimentului religios de vadurile de moară pe Dâmbovița și de roțile de moară construite aici - care fie existau în momentul ctitoririi, fie au fost amenajate în timp - trebuie să fi fost însemnate și, cu siguranță, au crescut odată cu includerea așezământului în hotarele Bucureștiului.

Cu ocazia stabilirii locului de edificare a așezământului monastic, domnul i-a dăruit ctitoriei sale și terenul împrejmuit, ale cărui limite vor fi trasate, așa cum vom vedea, de către Radu Mihnea voievod¹⁷. Documentele de arhivă în legătură cu această din urmă danie ne oferă informații importante și despre locul întemeierii. Astfel, izvoarele de arhivă consemnează ca danie a lui Alexandru Mircea locul de lângă mănăstire, „unde ... (era, *n.n.*) palanga pe care a făcut-o Sinan pașa, în zilele lui Mihaiu

---

¹⁰ DRH, B, vol. VIII, nr. 81:133.

¹¹ *Călători străini despre Țările Române* 1971: 8.

¹² Florescu 1935.

¹³ Donat 1996: 116-123.

¹⁴ Donat 1996: 119-121.

¹⁵ DRH, B, vol XXVII, nr. 138: 170-172.

¹⁶ DRH, B, vol. XXXIII, nr. 204: 282.

¹⁷ Fiul lui Mihnea Turcitul și nepotul lui Alexandru II Mircea, conform *Istoria românilor* 2003: 1031-1032.

voievod¹⁸. Despre lucrările de fortificare efectuate aici de turcii conduși de Sinan pașa, atât consemnările unui martor ocular la evenimente¹⁹, cât și rezultatele săpăturilor arheologice²⁰, au arătat că, practic, împrejmuiiau întreaga mănăstire. Însă, fortificațiile au fost concentrate spre nord, est și sud, căci spre vest apele Dâmboviței formau o mlaștină, care proteja mănăstirea de un asalt din acea parte²¹. În legătură cu palanga lui Sinan punem și mențiunile din hrisevul domnesc invocat mai sus, prin care Matei Basarab confirma stăpânirea așezământului asupra ocinii din „jurul sfintei mănăstiri, cât a dat și a miluit Alexandru voievod și Radu voievod și cât au scris în hrisevele lor și în cărțile lor, și cu cinci roate de moară”²². Potrivit surselor documentare, contribuțiile lui Radu Mihnea atingătoare de întinderea acestei moșii au vizat întărirea limitelor stabilite de bunicul său: „de la Crucea lui Iștfan din sus, de unde ține palanga, în jos, pe drumul Văcăreștilor, până la hotarul Grecilor și din drumul Văcăreștilor în jos, până la Dîmbovița și dela palangă în jos, iar la Dîmbovița, pentru că acel loc ... l-a dăruit la sfânta mănăstire răposatul... Alexandru voievod”²³. Rezultă, așadar, din poziționarea lăcașului pe vârful colinei și din hrisevele de stăpânire asupra locului de lângă mănăstire, respectiv asupra moșiei împrejmuitoare, că ar putea fi vorba de două proprietăți vecine sau, cel mai probabil, de o singură proprietate dăruită de domn mănăstirii sale. Aceasta din urmă îngloba terenul pe care fusese zidită biserica și locul unde era *palanga lui Sinan* și trebuie să fi fost printre primele, dacă nu chiar prima stăpânire funciară asigurată de domn Sfintei Troițe.

În continuarea analizei izvoarelor despre locul de ctitorire a Sfintei Troițe dorim să scoatem în evidență câteva cuvinte din cartea domnească pe *moșia cu palanga lui Sinan* emisă de Radu Mihnea, întrucât ne conduc spre noi concluzii în legătură cu dania lui Alexandru II Mircea. Așezate imediat după punctarea hotarelor moșiei, cuvintele domnului sunt următoarele: „Și am văzut domnia mea și cartea răposatului bunic al domniei mele Alexandru voievod și cartea răposatului părinte al domniei mele Mihnea voievod, făcute pe această moștenire, (cu) care au miluit sfânta mănăstire”²⁴. Cercetarea este declanșată de confuzia creată de menționarea existenței unor cărți mai vechi, din timpul primilor doi ctitori, pe această moșie și de enunțarea hotarelor ei cu trimitere expresă la *palanga lui Sinan pașa*. Întrucât, este limpede că, în vechile hriseve, ce astăzi nu se mai păstrează, reperele de desemnare a hotarelor moșiei nu aveau cum să fie aceleași.

¹⁸ DIR, B, veac XVII, vol. IV, nr. 227: 211; DIR, B, veac XVII, vol. IV, nr. 547: 526 ș.a.

¹⁹ *Călători străini despre Țările Române* 1971: 611.

²⁰ *București. Rezultatele săpăturilor arheologice...* 1954: 147-151 și 156.

²¹ Ionașcu 1959: 66-68.

²² DRH, B, vol. XXXIII, nr. 204: 282.

²³ DIR, B, veac XVII, vol. IV, nr. 227: 211.

²⁴ DIR, B, veac XVII, vol. IV, nr. 227: 211-212.

Palanga lui Sinan pașa a fost construită după aproximativ 18 ani de la domnia lui Alexandru Mircea, respectiv după aproximativ 4 ani de la ultima domnie a lui Mihnea Turcitul. În consecință, este clar că hotărnicirea moșiei cu limitele ce făceau referire la *palanga lui Sinan pașa* s-a făcut după evenimentele anului 1595. Confirmarea ultimei supoziții este dată de informațiile transmise de o altă carte domnească, a lui Leon Tomșa, în care se prezintă cum s-a făcut, de fapt, delimitarea moșiei: „a venit singur Radul voievod de a hotărnicit acel loc pe hotare și semne, cum este mai sus scris”²⁵. În fața informațiilor culese din documente putem formula două ipoteze. Pe de o parte, putem presupune că vechile repere, din timpul primilor ctitori - Alexandru al II-lea Mircea și Mihnea Turcitul - , nu mai existau la începutul anului 1623, când Radu Mihnea a fost nevoit, mai întâi să reconstituie, apoi să întărească hotarele moșiei cu palanga lui Sinan pașa. Această supoziție este susținută pe faptul că, după incendierea mănăstirii, lăcașul rămăsese pustiu vreme de aproximativ 20 de ani²⁶, timp în care moșiile mănăstirii se *risipiseră*²⁷. Pe de altă parte, putem lua în considerare și varianta cea mai probabilă, aceea că în vremea primilor ctitori ai Sfinei Troițe nu se impusese încă nevoia consemnării în acte a limitelor stăpânirii mănăstirești, hotarele proprietății fiind transmise prin viu grai și recunoscute ca atare. Odată, însă, cu înmulțirea stăpânirilor în afara orașului și extinderea hotarelor Bucureștiului, delimitarea moșiilor și consemnarea limitelor în actele patrimoniale s-a impus de la sine. În acest caz, hotărnicirea moșiei împrejmuitoare a mănăstirii s-a făcut în timpul lui Radu Mihnea pentru prima dată. La susținerea acestei premise contribuie lipsa din majoritatea documentelor emise în timpul primilor ctitori a hotarelor moșiilor datorite lăcașului. În considerarea celor expuse, se mai poate adăuga și faptul că limitele trasate *moșiei cu palanga lui Sinan* de către Radu Mihnea nu cuprindeau și locul pe care se ridica sfântul lăcaș din rațiuni ce făceau imposibil de contestat dreptul de stăpânire a lăcașului pe locul pe care era zidit.

Cât privește informațiile documentare despre proveniența *moșiei cu palanga lui Sinan* în posesia ctitorului (în cuprinsul căreia am inclus și locul întemeieri așezării religioase) putem spune că nu sunt bogate și că

---

²⁵ DRH, B, vol. XXIII, nr. 337: 522-525. Limitele indicate de „orașenii bătrâni” și de „preoți(i) oameni buni” pentru desemnarea moșiei hotărnicite de Radu Mihnea cu ajutorul reperelor existente la data pricinii (3 martie 1632) sunt următoarele: „de la Crucea lui Eștfan să meargă pe drum în jos până în Podul lui Șarban voievod și să fie drumul hotar și la Podul lui Șarban voievod, să meargă iar pe drum până la Heleşteul lui Șarban voievod, să fie iarăși drumul hotar”.

²⁶ „până au dăruit Dumnezeu de au venit prea luminatul Io Radu vvd, feciorul Mihni vv., nepotul lui Alexandru vv. și stătut-au a fi Domn Țării Românești, în cursul anilor 7122-1614”, potrivit unei pisanii vechi, ce astăzi nu se mai păstrează; aceasta a fost, însă, publicată la vremea ei de Pelimon 1858: 209-210.

²⁷ DIR, B, veac XVII, vol. II, nr. 148: 151.

provin, din nou, din surse cu mult ulterioare domniei fondatorului. Situația se datorează distrugerii celor mai multe dintre înscrisurile „de proprietate” ale mănăstirii odată cu arderea edificiului. Cu toate acestea, în contextul unei pricini de hotar pe *moșia cu palanga lui Sinan* din timpul lui Matei Basarab, aflăm că Alexandru al II-lea Mircea stăpânise această moșie din cumpărătură și că o dăruise apoi ctitoriei sale²⁸. Date fiind *gândurile mai vechi* ale domnului pentru întemeierea Mănăstirii Sfânta Troiță²⁹, apreciem că achiziția o făcuse special pentru ridicarea monumentului religios.

În vecinătatea moșiei cu palanga lui Sinan pașa, Alexandru al II-lea Mircea cumpără de la jupan Ivașco Goleșcu³⁰ și dăruiește mănăstirii sale satul Greci (la marginea Bucureștiului), „cu tot hotarul, și cu toți vecinii și cu tot venitul și cu vadurile de moară, și cu morile”³¹, asigurându-i astfel o mai mare ieșire la Dâmbovița. Anul achiziționării, 7080 (mai exact între 1 septembrie 1571-31 august 1572), îl include între primele danii intrate în domeniul funciar al sfântului lăcaș. Istoricul achiziției arată, însă, mănăstirea ca parte în numeroase procese odată cu trecerea timpului. Satul fusese obținut de vânzător în urma unui schimb cu Mănăstirea Tânganul, în cadrul căruia cedase satul Plătărești (județul Ilfov). Deși dreptul de stăpânire asupra acestui din urmă sat este cel care va constitui obiectul litigiilor, cumpărătura domnului se va dovedi greu de păstrat în structura domeniului³². În ciuda acestui neajuns, veniturile aduse mănăstirii în decursul timpului au fost numeroase, dacă luăm în calcul cele două vaduri cu patru roți de moară amenajate pe această moșie³³.

Tot pe apa Dâmboviței, dar de data asta „din sus de orașul București”, domnul mai cumpără, de la jupâneasa Caplea din Periș, moșia Lupești (la marginea Bucureștiului), „tot satul, și cu toți vecinii, și cu tot hotarul și cu toate viile, și cu amândouă vinăriciurile, cel domnesc și cel boieresc, și vaduri de moară cu morile și cu tot venitul duprește tot hotarul”³⁴. Deși în momentul achiziționării satul nu cuprindea decât 13 case, dania funciară va reprezenta în timp o importantă sursă de venit pentru mănăstire. Dovada rezultă din valoarea stabilită unei părți din

²⁸ BAR, *Documente istorice*, MDCL/5, f. 5r-6r (înscris din 28 mai 1643). Nu știu de unde a luat Rezachievici 2001: 133 informația că Alexandru II Mircea a moștenit de la Dracea armașul moșia din București pe care a înălțat Mănăstirea Sfânta Troiță.

²⁹ Elocvente în acest sens sunt cuvintele domnului de la 15 iunie 1577: „am socotit cu râvna din tinerețea domniei mele și am zidit această sfântă, dumnezeiască Mitropolie cu toată osârdia”; vezi DRH, B, vol. VIII, nr. 81: 133.

³⁰ Unul dintre sfetnicii de prim rang ai lui Alexandru II Mircea și Mihnea Turcitul; ajunge să ocupe, în mai multe rânduri, dregătoria de mare vornic. Vezi Stoicescu 1971: 60-62.

³¹ În momentul cumpărării, satul nu avea decât un vecin, conform DRH, B, vol. VIII, nr. 303: 494-499; DIR, B, veac XVII, vol. III, nr. 524: 590; DRH, B, vol. XXV, nr. 214: 230-233; DRH, B, vol. XXXIII, nr. 204: 279 ș.a.

³² DRH, B, vol. XXII, nr. 114: 250-253; DRH, B, vol. XXV, nr. 214: 231.

³³ SANIC, *Condica Mănăstirii Radu Vodă nr. 256*, doc. 61, f. 89r.

³⁴ DRH, B, vol. VIII, nr. 303: 497; DRH, B, vol. XXXIII, nr. 204: 279.

aceasta, întinsă pe 170 de stânjeni, cu ocazia schimbului perfectat între egumenul Sfintei Troițe, Partenie, și domnul Șerban Cantacuzino, pe când acesta din urmă se afla încă în boierie. Mai exact, în schimbul unui codru de loc din Lupești, „plinu de pădure și de mărăcini”, Sfânta Troiță a primit o moșie în Ialomița, Lacul Tătarului, de 1.000 de stânjeni, apropiată altor proprietăți ale sale și descrisă ca „bună de hrană, loc de câmp și cu multu venit”. Cu această ocazie, contravaloarea părții din Lupești a fost apreciată de domn la 500 de stânjeni din moșia Lacul Tătarului, diferența fiind considerată danie a acestuia³⁵. Important de menționat este și faptul că, la veniturile oferite Sfintei Troițe de moșia Lupești au contribuit și cele provenite de la moara cumpărată separat de domn în cuprinsul ei, de la Dobromir banul³⁶.

În apropierea Lupeștilor, deci tot pe malul drept al Dâmboviței, Alexandru al II-lea Mircea mai cumpără și „un vad de moară cu două roate de moară” la Ciutărie (în oraș București)³⁷, făcute de jupan Dobromir banul pe un loc parte domnesc, parte achiziționat de la un orășean. De veniturile acestor mori, călugării nu vor beneficia, însă, mai devreme de anul 1587, întrucât Alexandru al II-lea Mircea a lăsat cumpărătura în folosința dregătorului, „să se hrănească în zilele vieții lui și după el și fiii lui”. În vremea domniei lui Mihnea II, întâmplându-se moarte și lui Mihai postelnicul, fiul boierului, morile au intrat în domeniul mănăstiresc odată cu alte danii ale dregătorului și ale mamei sale, jupanița Vilae: jumătate de sat Islaz, jumătate de sat Hodopeni și 5 sălașe de țigani. Pe lângă aceste danii, Mihnea II ne spune că a închinat mănăstirii sale și toate averile banului, pe motiv că au fost agonisite în slujba părintelui său, ca răsplată de la acesta. Bogatele danii închinare de acești boieri Mănăstirii Sfânta Troiță erau menite să le asigure pomenirea veșnică, fiind îngropați sub lespezile așezământului, împreună cu alte rude și alături de Alexandru al II-lea Mircea, pe care-l slujiseră cu credință³⁸.

Într-o altă vecinătate a Bucureștiului, domnul dăruiește ctitoriei sale satul Mănești pe Colentina (Buftea, județul Ilfov), singurul sat despre care aflăm din documente că un domn l-a moștenit de la un înaintaș al său, care ocupase, la rându-i, tronul țării³⁹. Satul fusese al lui Mihnea cel Rău, domn între 1508-1510, iar în 1577, Alexandru al II-lea Mircea, în calitate de nepot al acestuia, arăta că „s-a aflat” moștenire de la bunicul său. Decurge de aici că nu-l stăpânise până atunci, cunoscut fiind și faptul că, până la luarea

³⁵ SANIC, *Condica Mănăstirii Radu Vodă nr. 256*, doc. 669, f. 505v-506v; Bâzgan ed. 2009, nr. 210: 302-312; Lazăr 2012: 89-90.

³⁶ *DIR*, B, veac XVII, vol. III, nr. 67: 77.

³⁷ *DIR*, B, veac XVI, vol. V, nr. 310: 298; Nicolaescu 1939: 22-23; *DRH*, B, veac XVII, vol. XXXIII, nr. 204: 281 ș.a.

³⁸ *DIR*, B, veac XVI, vol. V, nr. 310: 298-299.

³⁹ Cercetarea a fost făcută de Donat 1996: 78 pentru secolele XIV-XVI. În legătură cu acest sat vezi și studiul lui Filitti 1938.

domniei, Alexandru al II-lea Mircea trăise departe de țară⁴⁰. Situația prezentată, caracterizată prin lipsa posesiunilor moștenite, care să treacă de la un domn la altul, se explică prin regimul succesiunii la tron, prin instabilitatea politică a țării, în care luptele pentru domnie erau urmate, întotdeauna, de confiscarea averii celui învins și, în sfârșit, prin viața de pribegi pe care au dus-o, înainte și după domnie, membri familiei domnitoare⁴¹. În considerarea celor expuse, revendicarea satului Mănești de către Alexandru al II-lea Mircea și apoi închinarea acestuia în stăpânirea propriei ctitorii, capătă două semnificații principale. Mai întâi, actul trebuie văzut ca mijloc de legitimare dinastică, necesară consolidării poziției politice ocupate, iar, în al doilea rând, ca formă de protejare a satului de pretențiile abuzive ale viitorilor domni, din alte familii domnești, care nu l-ar fi lăsat în stăpânirea urmașilor săi și l-ar fi asimilat domeniului domnesc. În sensul celei de-a doua semnificații, închinarea satului Mănești în stăpânirea Mănăstirii Sfânta Troiță poate fi definită și ca o formă de păstrare a destinației bunului funciar, în condițiile în care considerentele de ordin religios asigurau stabilitate și protecție domeniilor mănăstirești. Deși singurele două hrisoave păstrate de la întâului ctitor nu ne dau mai multe informații despre această moșie⁴², din documente ulterioare aflăm că în cuprinsul ei se găseau vaduri de moară, mori și vecini⁴³.

Pe lângă moșiile localizate în apropierea așezământului, domnul mai achiziționează ocină la Izvorani (județul Argeș), „partea lui Plop jumătate, din câmp și din pădure și din apă și cu vecinii și din dealul cu viile lor și cu vinărici”⁴⁴.

Tot din dărnicia domnului, dar de data aceasta fără să ne fie cunoscut modul în care deveniseră domnești, domnul închină ctitoriei sale și bălțile Cornățelul, Corcovatul și Mojdreanul⁴⁵, localizate la sud-est de București, aproape de vărsarea Mostiștei în Dunăre⁴⁶. Limitele de exercitare a stăpânirii asupra acestor bălți au fost stabilite de Alexandru al II-lea Mircea „dela Podul Cornățelului, care trece la Gurguiți pe Mostiște, până la Discoperești și dela margine, din câmpul Cornățelului până la hotarul Nenciuleștilor și până la hotarul Găojanilor și până la hotarul Gurguiților”. În timpul primei sale domnii, Radu Mihnea caută hotarele bălților cu 12 boieri și le completează limitele cu noi pietre de hotar, probabil urmare

⁴⁰ Donat 1996: 38, 78 și 94-95.

⁴¹ Donat 1996: 94.

⁴² DRH, B, vol. VIII, nr. 81: 131-134 și nr. 91: 148-150.

⁴³ DRH, B, vol. VIII, nr. 303: 497; DRH, B, veac XVII, vol. XXV, nr. 214: 230-233.

⁴⁴ DIR, veac XVII, vol. IV, nr. 314: 297-299.

⁴⁵ DIR, veac XVI, vol. VI, nr. 61: 53-54.

⁴⁶ DIR, veac XVI, vol. V, nr. 296: 283; DIR, veac XVI, vol. VI, nr. 61: 53-54; DIR, B, veac XVII, vol. III, nr. 523: 589.

aparitiei unor noi sate în apropierea bălților. Astfel, hotarul de stăpânire a Sfintei Troițe se completează cu Făureii și hotarul Curățeștilor”⁴⁷.

Coroborarea informațiilor prezentate arată că cele mai multe stăpâniri funciare donate de Alexandru al II-lea Mircea Mănăstirii Sfânta Troiță au fost obținute prin cumpărare, iar politica de achiziții a vizat constituirea unui domeniu cât mai apropiat așezământului (vezi anexă). În același timp, s-a urmărit ca, pe cât posibil, daniile să adune moșii învecinate. Motivațiile sunt lesne de întrevăzut și priveau reduceri de cheltuieli cu activitățile de administrare și de exploatare a terenurilor. Totodată, se evitau eventuale nemulțumiri iscate pe linia de hotar cu ceilalți stăpâni de moșii⁴⁸ și chiar posibile pagube produse recoltei și veniturilor. Pentru ultima situație, găsim edificator cazul moșiei Greci, ale cărei mori și „livezi cu fânu” au fost „înecate” de mori amenajate necorespunzător în cuprinsul moșiei Văcărești⁴⁹.

Un teritoriu compact, care să adune moșii apropiate nu era, însă, întotdeauna posibil, un rol important în acest sens jucând și disponibilitatea proprietarilor de a vinde. Pe de altă parte, ne exprimăm opinia că, în politica de achiziții derulată de domnul muntean, un rol central l-a jucat și potențialul economic prezentat de viitoarele cumpărături, prin așezare geografică, tipul terenului și utilitatea lui pentru agricultură sau alte nevoi (câmp, siliște, fânețe, pădure, bălți), dotări deținute (vaduri, mori, vecini) etc. Așa se explică faptul că cele mai multe moșii achiziționate erau localizate pe cursurile unor mari ape curgătoare, aveau amenajate vaduri de moară, erau dotate cu vii, vecini și mori, iar cel puțin una avea și pădure. În acest fel justificăm achiziția ocinii de la Izvorani, aflată la o distanță mai mare față de lăcaș, dar cu un potențial economic crescut, dat de importante dotări de care dispunea.

Oamenii reprezentau cea mai importantă componentă a domeniului feudal, fără de care exploatarea moșiilor nu ar fi fost posibilă, oricât de productive ar fi fost. Prin urmare, este important de menționat că 3 din cele 4 moșii care au intrat în stăpânirea domnului din cumpărătură (satele Greci și Lupești, precum și ocina de la Izvorani), aveau și rumâni. Acestora trebuie să-i adăugăm și pe cei folosiți în exploatarea singurei proprietăți provenite din moștenire, Mănești de pe Colentina.

Forța de muncă necesară punerii în valoare a domeniilor feudale a fost completată de domn prin închinarea unui număr de 12 sălașe de țișani,

---

⁴⁷ *DIR*, B, veac XVII, vol. III, nr. 523: 589. Probabil este vorba despre satele Făurei (comuna Ulmu) și Curățești (comuna Frăsinet) astăzi, din județul Călărași.

⁴⁸ Un exemplu în acest sens este plasat cronologic în domnia lui Mihnea II, domnul adăugând domeniului mănăstiresc satul Marotin, vecin satului Chiseleț, la rândul lui o danie mai veche a aceluiași domn. Un rol important în cumpărarea Marotinului considerăm că l-a jucat plângerea vânzătorului pentru călcarea hotarelor moșiei. Vezi *DRH*, B, vol. VIII, nr. 189: 301; nr. 263: 422-424; nr. 267: 428-429; nr. 301: 491-492 și nr. 303: 497.

⁴⁹ SANIC, *Condica Mănăstirii Radu Vodă nr. 256*, doc. 61, f. 88v-90r.

aleși de Alexandru al II-lea Mircea ca fiind „parte domnească, partea lui Băsărab voevod”⁵⁰. Donația era una extrem de valoroasă pentru lăcaș, dacă avem în vedere activitățile importante cu care ei erau, de regulă, însărcinați pe lângă mănăstire. Astfel, îi găsim ca oameni de casă, vizitii, portari, argați pentru vite, morari și fierari în cadrul domeniului feudal⁵¹, dar și ca participanți la lucrările de construcție și întreținere efectuate în cadrul domeniului⁵². Subliniem, totodată, gradul de dependență mult mai ridicat în comparație cu al rumânilor⁵³ și, de aici, valoarea mult mai mare pentru așezământ, aspect care întărește importanța daniei domnești.

În ceea ce privește vânzătorii, aceștia sunt menționați, cu o singură excepție, ca fiind boieri⁵⁴. Excepția este reprezentată de vânzătorul ocinii de la Izvorani, desemnat în documente doar cu numele, fără vreo indicație legată de categoria socială din care provenea. Extinzând cercetarea, am constatat că părți la Izvorani a cumpărat și Mihnea Turcitul, toate de la boieri⁵⁵. În plus, dat fiind faptul că partea de moșie cumpărată de Alexandru al II-lea Mircea cuprindea inclusiv vecini și vinărici, nu putem concluziona decât apartenența vânzătorului la rangul boieresc.

Un aspect important de subliniat, întrucât ne privează de date prețioase necesare formulării unor încheieri, este acela că, între documentele rămase de la Alexandru al II-lea Mircea, nu se găsește niciunul legat de cumpărăturile făcute pentru ctitoria sa. Informațiile expuse le-am aflat din hrisoavele de întărire eliberate de domnii ulteriores pe aceste stăpâniri. Motivul principal se datorează dispariției celor mai multe dintre actele mănăstirii odată cu arderea lăcașului de către Sinan pașa⁵⁶.

O altă observație este faptul că, în cărțile domnești care ne mai vorbesc astăzi despre daniile lui Alexandru al II-lea Mircea, datele transmise sunt sumare și ne dau prea puține detalii despre conjuncturile în care s-au făcut tranzacțiile. Totuși, despre împrejurările care au precedat sau prilejuit cumpărăturile putem trage unele concluzii analizând

⁵⁰ *DIR*, B, veac XVII, vol. II, nr. 367: 426-428. Valoarea neobișnuită a moștenirii lui Neagoe Basarab l-a preocupat și pe Alexandru al II-lea Mircea, care, asemenea altor domni „a căutat-o” și a inclus-o în limitele domeniului domnesc.

⁵¹ Lazăr 2012: 97.

⁵² Exemplificăm prin lucrările de „înnoire” a unor case și prăvălii din București, datorite de Mihnea II ctitoriei sale, la care au fost folosiți țiganii și vecinii mănăstirii; vezi *DIR*, B, veac XVI, vol. V, nr. 289: 275-276.

⁵³ Lazăr 2012: 97.

⁵⁴ Am exclus din această statistică vânzătorul moșiei cu palanga lui Sinan pașa, despre care documentele nu ne dau niciun indiciu.

⁵⁵ *DIR*, B, veac XVII, vol. IV, nr. 314: 297-299.

⁵⁶ Un exemplu în acest sens este lipsirea mănăstirii de veniturile satului Islaz (județul Romanai) până în anul 1626, deși intrase în domeniul Sfintei Troițe în timpul lui Mihnea al II-lea, principala motivație fiind aceea că „arzând și cu desăvârșire pustiindu-se (mănăstirea, în timpul lui Mihai Viteazul, n.n.), au pierit laolaltă și hrisoavele privitoare la zisul sat”. Vezi *DRH*, B, XXI, nr. 12: 16-19 și nr. 103: 201-206.

raporturile domnului cu vânzătorii sau cercetând documentele emise în contextul unor contestări ulterioare ale dreptului de stăpânire asupra bunurilor tranzacționate. Mai exact, considerăm că relațiile domnului cu vânzătorii au putut influența decizia acestora de a vinde în timp ce, cu ocazia judecării diverselor pricini, constatăm că au ajuns să se cerceteze și să fie consemnate amănunte despre cumpărăturile domnului. Astfel, analizând documentele din prima perspectivă, notăm observația că mai multe achiziții au fost făcute de la boieri apropiați domnului și familiei domnești, ajunși vlastelini și primi sfetnici ai lui Alexandru al II-lea Mircea și păstrați și de Mihnea al II-lea (Jupan Ivașco Golescu, ajuns mare vornic⁵⁷, și Dobromir ban⁵⁸). Decurge de aici că Alexandru al II-lea Mircea, avantajat de poziția ocupată, a beneficiat de concursul dregătorilor apropiați în politica de achiziții desfășurată pentru ctitoria familiei domnești. Disponibilitatea dregătorilor de a vinde o explicăm prin dorința acestora de a câștiga bunăvoința domnului. Se poate spune că avantajele unor stăpâniri apropiate așezământului au precumpănit în politica domnească de achiziții chiar și în relația cu boierii apropiați, iar oportunitățile au fost fructificate la maxim. O dovadă în acest sens este cumpărătura morilor de la Ciutărie, achiziționate de la Dobromir ban pentru înzestrarea Sfintei Troițe, dar lăsate în folosința dregătorului și a fiilor săi pe timpul vieții.

Cercetările din al doilea punct de vedere enunțat au arătat două posibile situații de preluare abuzivă, pe seama domniei, a unor moșii închinat apoi Sfintei Troițe. Una dintre aceste proprietăți funciare a constat în satul Lupești, menționat în documente drept cumpărătură a lui Alexandru al II-lea Mircea, de la jupâneasa Caplea din Periș. Argumentul pentru o preluare abuzivă are la bază plângerea ridicată de strănepotul jupânesei, Vladul mare paharnic⁵⁹, în fața domnului Gavrilă Movilă, potrivit căreia domnul n-ar fi cumpărat satul. Așa cum, însă, argumentează și egumenul Sfintei Troițe în fața lui Gavrilă Movilă, cumpărătura fusese întărită și de Mihnea voievod, urmașul lui Alexandru al II-lea Mircea⁶⁰. Acest fapt a dus la retragerea reclamației, dregătorul lăsând „să fie satul

---

⁵⁷ Căsătorit cu Elina sau Ilina, nepoata lui Radu de la Afumați, s-a aflat în relații foarte bune cu Alexandru Mircea voievod, care-i botează și fiul, pe Vlad postelnicul. A deținut mai multe dregătorii, urcând până la cea de *mare vornic* (septembrie 1574-iunie 1578). Alături de fratele său, Albu, a salvat viața domnului în lupta de la Jiliște, împotriva lui Ioan vodă Viteazul; vezi Stoicescu 1971: 60-62.

⁵⁸ Dobromir ban este singurul dregătorul care apare atât de mult timp cu titlurile de *mare ban* și *fost mare ban* (1568-1582). Încercând să fugă în Transilvania la numirea ca domn a lui Petru Cercel, este oprit și jefuit de locuitorii unor sate din Gorj și Vâlcea. Văzând că nu poate trece munții, s-a întors și s-a plecat lui Petru Cercel. Domnul l-a iertat și i-a restituit satele inițial, dar l-a ucis mai târziu; vezi Stoicescu 1971: 51-52.

⁵⁹ Vlad Rudeanu, mare paharnic în intervalul august 1618-iulie 1622 și nepot îndepărtat al Caplei din Periș, conform *Ibidem*: 67-68,74-75, 84-85, 89-90, 97 și 236-237.

⁶⁰ *DRH*, B, vol. VIII, nr. 303: 497.

Lupeștii sfintei mănăstiri, cum l-a vândut străbunica sa, jupanița Caplea spătăreasa, și să nu aibă de nimeni a se turbura nici de fiii lui, nici de frații lui, nici de rudele lui. Și s-au scris și ei în sfântul pomelnic”⁶¹. Hrisovul de întărire ne înlătură și nouă, adevărat că în parte doar, suspiciunea existenței vreunei presiuni a lui Alexandru al II-lea Mircea. Și asta pentru că ne este cunoscută o altă situație, când Mihnea Turcitul întoarce urmașilor unui „viclean” un sat confiscat de Alexandru voievod, cu justificarea „ca să nu fie păcatul părintelui domniei mele”⁶². Găsim astfel posibil ca, în cazul unei alte nedreptăți, Mihnea Turcitul să fi întors moșia descendenților păgubitelui. Totuși, cel mai solid argument pentru faptul că vânzarea satului de către spătăreasa Caplea din Periș nu s-a făcut urmare unei presiuni din partea lui Alexandru al II-lea Mircea ar fi aceea că soțul jupânesei, Stan din Corbi, a ocupat dregătoria de mare spătar în intervalul 1568-1579⁶³, deci în domniile ambilor Mihnești. În lipsa altor mărturii, care să susțină preluarea abuzivă a satului Lupești de către Alexandru al II-lea Mircea, punem plângerea urmașului vânzătoarei pe seama apelului la o acuză falsă, în încercarea de recuperare a moșiei ce i-ar fi putut fi transmisă prin moștenire. Urmare acestei concluzii, mărim și numărul achizițiilor lui Alexandru Mircea voievod de la vânzători care nu doar au ocupat dregătoriile importante în timpul domniei sale, ci au rămas apropiați familiei domnești.

Dania satului Lupești către mănăstirea sa nu este singura donație funciară a lui Alexandru al II-lea Mircea provenită din cumpărătură și contestată de urmași ai vânzătorului. La 22 august 1645, jupan Dragomir mare vornic, nepotul lui Dobromir banul, va susține în divanul lui Matei Basarab că Alexandru al II-lea Mircea n-a fi achitat morile construite la Ciutărie de bunicul său, în valoare de 70.000 de aspri. Vodă, citind cartea lui Mihnea al II-lea de întărire a numitelor mori pe numele mănăstirii, în care se menționează și prezența vlădicăi Mihail la achitarea cumpărăturii, întărește morile în stăpânirea lăcașului, lăsând jeluitorul „de lege și de judecată înaintea sa”⁶⁴. Acest al doilea diferend al mănăstirii, în care ne frapează lipsa unor dovezi concrete aduse de petiționari în susținerea revendicărilor lor, ne determină să considerăm că învinuirile de acest gen erau mijloace frecvent folosite de moștenitori ai vânzătorilor pentru recuperarea moșiilor strămoșilor lor. Și asta cu atât mai mult cu cât ne sunt

⁶¹ *DIR*, B, veac XVII, vol. III, nr. 239: 269-270.

⁶² Mai exact, în anul 1578, Mihnea II restituie jupaniței Neacșa logofeteasa și surorii ei satul Lucia, care fusese luat de Alexandru Mircea și dat unei mănăstiri. Deși în cartea Turcitolui nu se prezintă împrejurările preluării satului pe seama domniei, cunoaștem că Radul logofătul din Drăgoești, soțul jupaniței Neacșa, s-a numărat printre primii boieri tăiați de Alexandru Mircea. Actul lui Mihnea II se dorea unul de îndreptare a abuzului și de reabilitare a părintelui său în fața lui Dumnezeu. Vezi *DRH*, B, VIII, nr. 115: 182-184 și *Istoria Țării Românești 1290-1690...* 1960: 51.

⁶³ Stoicescu 1971: 89-90.

⁶⁴ *DRH*, B, vol XXX, nr. 253: 306-310.

cunoscute raporturile strânse ale lui Dobromir banul cu familia domnească a Mihneștilor, căreia i-a slujit cu credință până în ultima clipă⁶⁵.

Cheltuielile domnului cu întemeierea și dăruirea Mănăstirii Sfânta Troiță nu au fost ușor de susținut. Dovezi în sensul acesta stau zidăria din piatră și dimensiunile impunătoare asigurate lăcașului⁶⁶, dar și bogatele donații în bunuri funciare, identificate drept componente de bază ale domeniului mănăstiresc. De altfel, caracteristicile de construcție și daniile enumerate erau menite să răspundă funcționalității multiple stabilită de întemeietor ctitoriei sale. Faptul că obiectivele constructive propuse erau costisitoare și că lor li s-au adăugat cele, la fel de ridicate, pentru întreținerea așezământului și vieții monastice este arătat și de prelungirea lucrărilor de edificare pe parcursul întregii domnii. Edificatoare, în sensul însemnătății acordate actului ctitoricesc și, de aici, al grijii și al preocupării purtate de Alexandru al II-lea Mircea executării lucrărilor de construcție, sunt câteva cuvinte cu referire directă la acest lucru, identificate într-un hrisov emis cu puțin timp înainte de finele domniei: „am socotit cu râvna din tinerețea domniei mele și am zidit această sfântă, dumnezeiască Mitropolie cu toată osârdia”⁶⁷. În ciuda efortului la care se angajase și pe care, așa cum ne spune însuși domnul, îl depusese, constatăm însă că, la încheierea celor aproximativ 9 ani de domnie, Alexandru al II-lea Mircea lăsa urmașului și succesorului la tron datoria finalizării lucrărilor de construcție a mănăstirii și înzestrarea ei în continuare, conform obligațiilor ctitoricești. Pesemne resursele alocate nu fuseseră suficiente, în condițiile cheltuielilor mari cu obținerea și păstrarea domniei, la care trebuie să le adăugăm pe cele necesare susținerii și depășirii perioadelor de cumplită foamete și ciumă (1574-1575), agravate și de război, din timpul domniei sale⁶⁸. Înțelegem de aici că proveniența cheltuielilor cu întemeierea, dotarea și întreținerea așezământului religios nu o putem pune decât tot pe seama vistieriei domnești, în absența informațiilor despre alte surse de venit ale domnului. Lipsa datelor despre stadiul lucrărilor de edificare la finalul domniei, precum și a celor despre costurile de achiziționare a materialelor și a remunerării mâinii de lucru ne împiedică să le stabilim valoarea exactă. Mai mult, odată cu incendierea edificiului religios, din toamna anului 1595, au dispărut orice alte urme materiale ale contribuției întemeietorului în plan constructiv.

Informațiile documentare ne-au permis, totuși, stabilirea unei valori de 162.000 aspri de argint, ca sumă de pornire pentru aprecierea

---

⁶⁵ Stoicescu 1971: 51-52.

⁶⁶ Potrivit surselor documentare, Radu Mihnea a refăcut Sfânta Troiță pe temeliile vechi, puse de Alexandru II Mircea; vezi *DIR*, B, veac XVII, vol. II, nr. 311: 351; nr. 313: 355; nr. 367: 427 ș.a.

⁶⁷ *DRH*, B, vol. VIII, nr. 81: 133; hrisovul a fost emis la 15 iunie 1577.

⁶⁸ Cernovodeanu & Binder 1993: 43-65.

cheltuielilor domnului cu achizițiile închinat mănăstirii sale, în condițiile în care nu pentru toate proprietățile funciare deținem sumele de cumpărare, iar pentru alte moșii nu am putut stabili proveniența (vezi anexă).

Poziția politică, de domn „singur stăpânitor” al țării, îi oferea lui Alexandru al II-lea Mircea posibilitatea de a închina propriei ctitorii, dar și altor întemeieri religioase, ridicate de înaintași la domnie sau de alți credincioși, părți din veniturile cuvenite domniei, în scopul aceleiași întăriri și consolidări a domeniilor lor de întreținere⁶⁹. Practica nu era una nouă sau specifică spațiului românesc; o întâlnim atât la domnii bătrâni ai țării, cât și la împărații bizantini, la craii sârbi și bulgari⁷⁰. Prin urmare, era de așteptat ca o componentă importantă a daniilor lui Alexandru al II-lea Mircea către ctitoria sa să fie reprezentată de acordarea de ceea ce s-au numit „mile domnești”.

Un prim capitol al acestor venituri este reprezentat de taxele percepute de slujbașii domnești în diverse puncte vamale al țării, cu o pondere importantă la veniturile vistieriei. Dintre acestea, mănăstirea primea de la întâiul ctitor dreptul de a încasa, în întregime, taxele vamale pe sarea extrasă de la ocna Ghitioara, așezată pe râul Teleajen, și de la ocna Telega, localizată pe râul Doftana⁷¹. Pentru o apreciere generală a veniturilor mănăstirii de pe urma acestor vămi, amintim că numai din arendarea, pe un an de zile, a vămilor de sare de la cele două ocne, Mihnea Turcitul a zidit „niște chinovii” în jurul mănăstirii, și a făcut mai multe cumpărături, în valoarea totală de 96.000 aspri și „2 mantale de grana”, adică puțin mai mult de jumătate din suma cheltuită de Alexandru al II-lea Mircea pentru aproape toate achizițiile dăruite Sfintei Troițe. Cumpărăturile lui Mihnea al II-lea cu acești bani nu au fost puține, adunând o ocină la Dichisești (județul Ialomița), satul Critinești (județul Ilfov), o ocină în Văcărești (la marginea Bucureștiului), vii la Văcărești și mai mulți țigani⁷².

Punerea bălților domnești Cornățelul, Corcovatul și Mojdreanul sub stăpânirea Sfintei Troițe și mențiunile documentare ulterioare, dintr-un hrisov al lui Radu Mihnea, prin care acesta întărea „cum au fost legea și mai denainte vrem<e>”⁷³, unele mile acordate mănăstirii pe aceste bălți, ne îndeamnă să le cuprindem și pe acestea, cu unele rezerve, celor acordate de întâiul ctitor. Este vorba despre dreptul mănăstirii de a beneficia, pe lângă foloasele rezultate din exploatarea bălților, de venitul din vama fixată

⁶⁹ Vezi Teleman 2015: 94-133.

⁷⁰ Lazăr 2012: 103.

⁷¹ DRH, B, vol. VIII, nr. 81: 133; DIR, B, veac XVII, vol. II, nr. 313: 354-355; DIR, veac XVII, vol. III, nr. 218: 243-244; DIR, B, veac XVII, vol. IV, nr. 548: 527-529.

⁷² DIR, B, veac XVI, vol. V, nr. 284: 269-272.

⁷³ DIR, B, veac XVII, vol. III, nr. 523: 589.

acestora, dar și de gloaba încasată de la oricine ar fi pescuit fără știrea egumenului. Îndoiala se datorează lipsei, din primele hrisoave de stăpânire asupra bălților⁷⁴, a oricăror detalii legate de veniturile lăcașului obținute de pe acestea⁷⁵. Tot aici adăugăm și posibilitatea ca milele să fi fost acordate de Radu Mihnea, în decursul primei domnii, când a *căutat și întărit*, din nou, în stăpânirea sfintei mănăstiri, hotarele numitelor bălți.

O altă categorie și ultima dintre milele domnești acordate de Alexandru al II-lea Mircea mănăstirii sale a fost dreptul de a încasa vinăriciul domnesc „de la tot omul” cu vii în dealul Lupeștilor⁷⁶. Valoarea acestuia se ridica la încasarea unei vedre de vin, împreună cu pârparul și cu ploconul, din 10 vedre produse. Pentru a crește și mai mult veniturile așezământului, din documentele de arhivă reiese faptul că domnul a dăruit ctitoriei sale și vinăriciul boieresc. Comparativ cu cel domnesc, valoarea acestuia era mai mică, ridicându-se la încasarea unei vedre de vin din 20 produse⁷⁷. Pentru aproape doi ani, în vremea lui Matei Basarab⁷⁸, valoarea vinăriciului boieresc a cunoscut, însă, o creștere importantă, mănăstirea ajungând să încaseze o vadră de vin din 15 produse⁷⁹.

Tot ca danie a lui Alexandru al II-lea Mircea, mănăstirea a beneficiat de încasarea vinăriciului boieresc și din cuprinsul ocinii de la Izvorani⁸⁰.

Centralizarea și analiza cantitativă a informațiilor privind daniile lui Alexandru al II-lea Mircea ne conduc spre o serie de concluzii edificatoare despre activitatea donativă în folosul Sfintei Troițe. Astfel, documentele arată un număr de aproximativ 10 proprietăți funciare intrate în stăpânirea sfântului lăcaș din generozitatea acestuia. Donațiile au constat în sate și părți de sate dotate cu vii, vecini și mori, dar și în bălți și în mori achiziționate sau dăruite separat. Dintre aceste stăpâniri funciare, doar două le putem încadra în categoria celor urbane: moșia de lângă mănăstire, cu *palanga lui Sinan pașa* (în limitele căreia am inclus și locul ctitoririi), și morile de la Ciutărie, restul constituind stăpâniri rurale⁸¹. Daniilor enumerate trebuie să le adăugăm și „milele domnești” închinat mănăstirii sale, constând în încasarea vămilor de sare de la Ghitioara și de la Telega și

⁷⁴ *DIR*, veac XVI, vol. V, nr. 296: 283 și *DIR*, veac XVI, vol. VI, nr. 61: 53-54.

⁷⁵ Pentru pescuitul în bălțile și în gârlele Dunării și, în special, în bălțile de pe Mostiștea inferioară, vezi Giurescu 1964: 105-116 și 120-123.

⁷⁶ *DIR*, B, veac XVII, vol. II, nr. 313: 355; *DIR*, veac XVII, vol. III, nr. 218: 244; *DIR*, B, veac XVII, vol. IV, nr. 548: 529; SANIC, *Condica Mănăstirii Radu Vodă nr. 256*, doc. 198, f. 182r-182v ș.a.

⁷⁷ *DRH*, B, XXXV, nr. 186: 209; SANIC, *Condica Mănăstirii Radu Vodă nr. 256*, doc. 199, f. 183r-184r.

⁷⁸ Între septembrie 1648 și iunie 1650.

⁷⁹ *DRH*, B, vol. XXXIII, nr. 231: 309.

⁸⁰ *DIR*, veac XVII, vol. IV, nr. 314: 298.

⁸¹ Donat 1996: 118.

în dreptul de a încasa vinăriciul domnesc și boieresc sau numai boieresc, de pe două dintre proprietăți (Lupești și Izvorani).

Evaluarea daniilor din punct de vedere al provenienței reflectă noi concluzii. Pe lângă dania din domeniul moștenit de la Mihnea cel Rău (satul Mănești de pe Colentina), Sfânta Troiță a primit mai multe danii din cumpărături (moșia cu palanga lui Sinan pașa, satele Greci, Lupești, și o parte din Izvorani, dotate cu vii, vecini, vinărici, mori, precum și morile la Ciutărie), dar și din domeniul domnesc (vămile de sare de la ocele Ghitioara și Telega, bălțile Cornățelul, Corcovatul și Mojdreanul, cu vama și cu tot venitul bălților, precum și 12 sălașe de țigani domnești).

Daniile domnului pentru Sfânta Troiță pot fi puse pe seama unei politici de achiziții și donații desfășurate special în acest scop. Aceasta se înscrie tendințelor epocii, de achiziționare și de dăruire în stăpânirea sfântului lăcaș a unor bunuri funciare cât mai apropiate mănăstirii, în virtutea unei ușoare administrări și exploatare. Totodată, odată cu trecerea timpului și înmulțirea moșiilor stăpânite, se observă și preocuparea pentru crearea unei stăpâniri mănăstirești pe cât posibil compacte, în vederea aceleiași valorificări lesnicioase a resurselor. Direcția a fost continuată de urmașul domnului, care a confirmat vechile posesiuni și a căutat să adauge în stăpânirea așezământului noi părți din sate aflate parțial sub controlul acesteia, respectiv sate sau moșii învecinate sau apropiate domeniului deținut⁸². Pe de altă parte însă, în multe situații se poate observa cum, contrar direcției enunțate pentru politica de achiziții, mănăstirea își lărgeste limitele domeniiale prin adăugarea de moșii localizate în zone depărtate lăcașului și răspândite în diferite zone ale țării. În consecință, factori determinanți în conturarea hotarelor nucleului domeniului ecleziastic au fost și disponibilitatea vânzătorilor de a vinde, precum și potențialul economic prezentat de unele achiziții.

În completarea rezultatelor expuse subliniem și faptul că sursele documentare au arătat o situație juridică în general clară a stăpânirilor funciare donate de Alexandru al II-lea Mircea mănăstirii sale, chiar dacă domnul a rămas cunoscut în istorie mai ales pentru numeroasele execuții și confiscări pentru viclenie⁸³. Dovadă stau puținele acțiuni de contestare a dreptului de posesiune asupra daniilor sale cu care s-a confruntat așezământul în decursul trecerii timpului, dar și faptul că niciunul dintre bunurile funciare donate lăcașului nu a provenit din confiscări. Subliniem acest ultim lucru chiar dacă cercetările istorice au arătat deja că numărul moșiilor provenite din confiscări donate așezămintelor religioase a fost unul foarte mic⁸⁴, întrucât despre Alexandru al II-lea Mircea cunoaștem că a

---

⁸² Investigația asupra donațiilor lui Mihnea al II-lea în stăpânirea Mănăstirii Sfânta Troiță face obiectul unei cercetări separate, încă nepublicate.

⁸³ Donat 1996: 100; a identificat un număr de 19 sate confiscate de acesta.

⁸⁴ Donat 1996: 100.

donat cel puțin 4 bunuri funciare cu numita proveniență altor edificii de cult⁸⁵.

În fine, efortul ctitorului este comparabil celui depus de importanți domni-ctitori pentru susținerea propriilor ctitorii, între care-l putem menționa pe Neagoe Basarab, cu aproximativ 10 moșii, vie la Ștefănești și două mori pe Argeș donate ctitoriei sale de la Curtea de Argeș, pe Mihai Viteazul, cu 16 proprietăți asigurate ctitoriei sale bucureștene, Sfântul Nicolae (Mihai Vodă), și pe Matei Basarab, mare ctitor al Mănăstirii Căldărușani, cu 18 proprietăți donate acesteia.⁸⁶ Rezultatele obținute grupează, însă, numai posesiunile care au stat la originea domeniului ecleziastic. Opinăm că nucleul domeniului Mănăstirii Sfânta Troiță, ca sursă de venituri pentru îndeplinirea funcțiilor reprezentative stabilite edificiului, a înglobat, alături de donațiile lui Alexandru al II-lea Mircea, și daniile fiului și urmașului său la tron, Mihnea al II-lea. Acesta din urmă nu doar a desăvârșit lucrările de construcție începute de părintele său, ci și a completat *resursele de întreținere* destinate asigurării trăinicieii ctitoriei de familie. Investigația asupra evoluției fundamentului domeniului mănăstiresc rămâne ca temă pentru cercetări viitoare.

---

⁸⁵ DRH, B, VIII, nr. 115: 182-184; DRH, B, vol. XI, nr. 177: 230-231 și DIR, B, veac XVI, vol. V, nr. 170: 160-161.

⁸⁶ Lazăr 2012: 91-102.

Anexă
Achizițiile lui Alexandru II Mircea
pentru Mănăstirea Sfânta Troiță

Denumire proprietate	Localizare	Vânzător	Suprafață	Dotări moșie	Valoarea cumpărăturii
moșia cu palanga lui Sinan pașa	la marginea orașului București	?	?	?	?
sat Greci	lângă oraș București	Jupan Ivașco Golescu, ajuns mare vornic	?	1 vecin, vaduri de moară, mori	60.000 aspri ⁸⁷
sat Lupești	lângă oraș București	Jupâneasa Caplea din Periș	?	vecini, vii, vinăriciul domnesc și boieresc, vaduri de moară, mori	26.000 aspri
moară în Lupești	lângă oraș București	Dobromir banul	—	—	?
ocină la Izvorani	județul Argeș	Plop	„jumătate din partea lui Plop” ?	câmp, pădure, apă, cu vecinii, vii, vinărici	6.000 aspri
mori la Ciutărie	oraș București	Dobromir banul	—	—	70.000 aspri

⁸⁷ Probabil dintr-o greșeală a scribului, valoarea cumpărăturii în documentul de întărire de la Radu Mihnea pe această moșie este de 6.000 aspri; vezi *DIR*, B, veac XVII, vol. III, nr. 524: 590.

BIBLIOGRAFIE

- Bâzgan, Melentina (2004). *Indicatorul localităților medievale din Țara Românească până la 1831*. București: Cartea universitară.
- Bâzgan, Melentina (ed. 2009). *Condica Marii Logofeții (1692-1714)*. București: Editura Paralela.
- Biblioteca Academiei Române, *Documente istorice*, pachet MDCL/5, f. 5r-6r [BAR].
- București. *Rezultatele săpăturilor arheologice și ale cercetărilor istorice din anul 1953* (1954). I. Editura Academiei Republicii Populare Române.
- Călători străini despre Țările Române* (1971). vol. III. București: Editura Științifică.
- Cernovodeanu Paul & Binder Paul (1993). *Cavalerii Apocalipsului. Calamitățile naturale din trecutul României (până la 1800)*. București.
- Crăciun, Maria (1998). *Semnificațiile ctitoririi în Moldova medievală. O istorie socială a religiei, în vol. Național și universal în istoria românilor. Studii oferite prof. dr. Șerban Papacostea cu ocazia împlinirii a 70 de ani*. București, pp. 137-171.
- Cronț, Gheorghe (1960). *Dreptul de ctitorie în Țara Românească și Moldova, Extras din Studii și Materiale de Istorie Medie*, vol. IV. București: Editura Academiei Republicii Populare Române.
- Documenta Romaniae Historica*, seria B, Țara Românească (1965). vol. XXI (1626-1627), Mioc, D., București [DRH].
- Documenta Romaniae Historica*, seria B, Țara Românească (1969). vol. XXII (1628-1629), Mioc, D., București.
- Documenta Romaniae Historica*, seria B, Țara Românească (1969). vol. XXIII (1630-1632), Mioc, D., București.
- Documenta Romaniae Historica*, seria B, Țara Românească (1974). vol. XXIV (1633-1634), Mioc, D., & Caracaș, S., & Bălan, C., București.
- Documenta Romaniae Historica*, seria B, Țara Românească (1975). vol. XI (1593-1600), Mioc, D., & Ștefănescu, Ș., București.
- Documenta Romaniae Historica*, seria B, Țara Românească (1985). vol. XXV (1635-1636), Mioc, D., & Bălan, M., & Cămărășescu, R., & Fotino, C., București.
- Documenta Romaniae Historica*, seria B, Țara Românească (1996). vol. VIII (1576-1580), Mioc, D., & Constantinescu, I., București.
- Documenta Romaniae Historica*, seria B, Țara Românească (1998). vol. XXX (1645), Barbu, V., & Chipper, M., & Lazăr, G., București.
- Documenta Romaniae Historica*, seria B, Țara Românească (2001). vol. XXXII (1647), Barbu, V., & Lazăr, G., & Rizescu, O.-M., București.
- Documenta Romaniae Historica*, seria B, Țara Românească (2003). vol. XXXI (1646), Barbu, V., & Chițulescu, C., & Iancu, A., & Lazăr, G., & Rizescu, O.-M., București.

- Documenta Romaniae Historica*, seria B, Țara Românească (2003). vol. XXXV (1650), Barbu, V., & Chițulescu, C., & Iancu, A., & Lazăr, G., & Rizescu, O., București.
- Documenta Romaniae Historica*, seria B, Țara Românească (2006). vol. XXXIII (1648), Lazăr, G., & Vintilă-Ghițulescu, C., & Iancu, A., București.
- Documenta Romaniae Historica*, seria B, Țara Românească (2013). vol. XXVII (1639-1640), Barbu, V., & Lazăr, G., & Vintilă-Ghițulescu, C., & Popescu, O.-M., & Olar, O., București.
- Documente privind Istoria României*, seria B, Țara Românească (1952). veacul XVI, vol. V (1581-1590). Editura Academiei Republicii Populare Române [DIR].
- Documente privind Istoria României*, seria B, Țara Românească (1953). veacul XVI, vol. VI (1591-1600). Editura Academiei Republicii Populare Române.
- Documente privind Istoria României*, seria B, Țara Românească (1951). veacul XVII, vol. II (1611-1615). Editura Academiei Republicii Populare Române.
- Documente privind Istoria României*, seria B, Țara Românească (1951). veacul XVII, vol. III, (1616-1620). Editura Academiei Republicii Populare Române.
- Documente privind Istoria României*, seria B, Țara Românească (1954). veacul XVII, vol. IV, (1621-1625). Editura Academiei Republicii Populare Române.
- Donat, Ion (1996). *Domeniul domnesc în Țara Românească (sec. XIV-XVI)*, ediție îngrijită de Lazăr G., București: Editura Enciclopedică.
- Filitti, Ioan C. (1938). *Trei sate Mănești (Ilfov, Prahova și Dâmbovița). O confuzie în istoriografia noastră*. București.
- Florescu, George D. (1935). *Din vechiul București biserici, curți domnești și hanuri între anii 1790-1791 după două planuri inedite dela sfârșitul veacului al XVIII-lea*.
- Georgescu, Valentin Al. (1980). *Bizanțul și instituțiile românești până la mijlocul secolului al XVIII-lea*. București: Editura Academiei Republicii Socialiste România.
- Giurescu, Constantin C. (1964). *Istoria pescuitului și a pisciculturii în România*, vol. I. Editura Academiei Republicii Populare Române.
- Giurescu, Constantin C. (1959). *Suprafața moșilor mănăstirești secularizate la 1863*. Extras din *Studii. Revistă de Istorie*, anul XII.
- Ionașcu, I. (1959). *Bucureștii de odinioară în lumina săpăturilor arheologice*. București: Editura Științifică.
- Ionnescu-Gion, G. I. (1899). *Istoria Bucureștilor*. București: Stabilimentul Grafic I. V. Socecu.
- Istoria Românilor* (2003). vol. V, coord. Virgil Câdea. București: Editura Enciclopedică.
- Istoria Țării Românești 1290-1690. Letopisețul Cantacuzinesc, Cronicile Medievale ale României III* (1960). București: Editura Academiei Republicii Populare Române.

- Lazăr, Mariana (2001). *Politica ctitoricească a domnilor Țării Românești (a doua jumătate a sec. XVII)*. Extras din *Studii și Materiale de Istorie Medie*, vol. XIX/2001.
- Lazăr, Mariana (2012). *Spre folosul acestei Sfinte Case. Constituirea și evoluția domeniului mănăstirii Cotroceni (secolele XVII-XIX)*. Brăila: Editura Istros.
- Nicolaescu, St. (1939). *Documente cu privire la istoricul Mănăstirii Radu Vodă din București*, în „Istoricul Mănăstirii Sfânta Treime (Radu Vodă) din București”, Extras din *Revista Bucureștii* nr. 1-2/1937. București, pp. 17-43.
- Pușcașu, Voica (2001). *Actul de ctitorire ca fenomen istoric în Țara Românească și Moldova până la sfârșitul secolului al XVIII-lea*. București.
- Rezachievi, Constantin (2001). *Cronologia critică a domnilor din Țara Românească și Moldova a. 1324-1881*. vol. I, București: Editura Enciclopedică.
- Serviciul Arhivele Naționale Istorice Centrale, *Condica Mănăstirii Radu Vodă nr. 256*, doc. 61, f. 88v-90r; doc. 669, f. 505v-506v; doc. 198, f. 182 r-182v; doc. 199, f. 183r-184r [SANIC].
- Stoicescu, Nicolae (1971). *Dicționar al marilor dregători și Țara Românească și Moldova sec. XIV-XVII*. București: Editura Enciclopedică.
- Teleman Florența (2015). *Politica de ctitorire a lui Alexandru II Mircea, „voievod și domn a toată țara Ungrovlahiei”, în Timp, societate și identitate culturală. „Miniaturi istorice”, Căzan I., & Mateescu, B. ed., Cluj-Napoca: Centrul de Studii Transilvane al Academiei Române*, pp. 94-133.
- Teleman Florența (2014). *Începuturile Mănăstirii Radu Vodă din București: Istorie și surse*, în *Revista Hiperboreea. Journal of History*, nr. 2, vol. I, București, pp. 78-96, <http://revistahiperboreea.ro/wp-content/uploads/2014/07/hiperboreea-vol-I-nr-2.pdf>